

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง โดยมีความมุ่งหมายเพื่อจะปรับปรุงความเป็นอยู่ และยกระดับการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นการนำเอาทรัพยากรของชาติที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งทรัพยากรที่สำคัญที่สุด คือ ทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้นจึงต้องพยายามเสริมสร้างกำลังคนให้มีคุณภาพดีขึ้น เพื่อเป็นทางนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง การที่จะปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีนั้น ย่อมต้องอาศัยกำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถ และมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการ นอกจากนี้ยังต้องประกอบกับความร่วมมือสนับสนุนของสังคมอีกด้วย ซึ่งสิ่งที่จะช่วยได้มากที่สุด คือ การศึกษา (จุ่นฤดี รัตนาคารย์ 2511 : 1) โดยเฉพาะการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นระดับที่สำคัญที่สุดในปัจจุบัน เนื่องจากแผนการศึกษาชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529 เน้นการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ ดังนั้นจึงต้องการกำลังคนในระดับกลางมากกว่าในระดับอื่น ๆ นอกจากนี้กำลังคนระดับกลางยังเป็นพื้นฐานของการผลิตกำลังคนระดับสูงอีกด้วย จึงมีการขยายงานทางด้านมัธยมศึกษาทั้งทางปริมาณและคุณภาพ คุณภาพของระบบการศึกษาจะดีเพียงไร ขึ้นอยู่กับผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องได้พยายามทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ทำงานอย่างเต็มความสามารถ และมองเห็นคุณค่าของงานที่กำลังดำเนินการอยู่ สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการศึกษานั้น ได้แก่ ครู ซึ่งในที่นี้ก็คือ ครูระดับมัศึกษานั้นเอง ทวีโภค เกษมศรี (2518 : 1) ให้ความเห็นว่า "ครูเป็นตัวละครสำคัญที่จะเกื้อหนุนให้การศึกษาบรรลุเป้าหมาย ถ้าครูบพร่องไปแม้ว่าองค์ประกอบอื่น ๆ จะดีสักเพียงไรก็ตาม การจัดการศึกษาก็ล้มเหลวอย่างแน่นอน" ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ จุ่นฤดี รัตนาคารย์ (2511 : 4 - 5) และ บัญญัติ ฤกษ์กุลสาร (2512 : 244) ว่าครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในระบบการศึกษา แม้ว่าเราจะพยายามลงทุนในด้านการศึกษา ปลูกสร้างอาคารเรียน การจัดหาวัสดุครุภัณฑ์ การสร้างหลักสูตร และตำราเรียนที่ดีและ

เหมาะสมเพียงไรก็ตาม การจัดการศึกษาจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร ถ้าหากการเตรียมคนที่จะมาทำหน้าที่ครูและการใช้ครู เป็นไปอย่างขาดประสิทธิภาพ เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาเด็กให้เกิดความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน โดยให้ได้รับการศึกษา 4 ประการ คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา ครู คือ "พ่อพิมพ์ และ แม่พิมพ์" ของชาติ "ครูมีลักษณะอย่างไรเด็กก็จะเป็นอย่างนั้น" (ธนู แล่งศักดิ์ 2513 : 14)

ด้วยเหตุที่ ครูมีความสำคัญต่อระบบการศึกษาอย่างยิ่ง จึงมีผู้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับลักษณะครูที่ดีและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่ทำการสอนในระดับมัธยมศึกษา ดังที่ พรพรรณ ไชยประพาศิ (2522 : 44) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสัมรรถภาพครูวิชาคำสตร์ พบว่า สัมรรถภาพที่สำคัญที่สุดของครูวิชาคำสตร์คือ มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน รองลงมาคือ มีความสามารถในการใช้เทคนิคและวิธีสอนอย่างมีประสิทธิภาพ, มีความสามารถในการเลือกเทคนิคและวิธีสอนได้เหมาะสม, มีทักษะกระบวนการวิชาคำสตร์, มีทักษะภาคปฏิบัติในห้องทดลองวิชาคำสตร์, มีการแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ, มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร วัสดุทางวิชาคำสตร์, มีความเป็นครู, มีความสามารถในการใช้จิตวิทยาการเรียนการสอน และมีความสามารถในการเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ตามลำดับ และเนื่องจากประเทศต่าง ๆ มักประสบปัญหาในเรื่องการขาดแคลนครูวิชาเฉพาะในสาขาวิชาคำสตร์ คณิตศาสตร์ อาชีวและภาษาต่างประเทศ จึงมีการจัดตั้งสถาบันฝึกหัดครูพิเศษเพื่อเตรียมครูในสาขาวิชาเหล่านี้ โดยหวังว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะออกมาทำการสอนตามสาขาวิชานั้น ๆ (UNESCO 1965 : 107 - 110) นั่นคือครูควรจะสอนให้ตรงกับสาขาวิชาเอก-โท ตามที่ตนได้ศึกษามา โดยเฉพาะในสาขาวิชาเอก เนื่องจากเป็นวิชาที่ตนสนใจ และถนัดมากที่สุด เพราะได้ศึกษามาอย่างลึกซึ้งมากกว่าวิชาอื่น ๆ แต่จากการศึกษาของ เรือง เจริญชัย (2517 : 8) พบว่า ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สอนตรงกับวิชาเอกเพียงร้อยละ 59.20 หลังจากนั้นประมาณ 4 ปี สัมชาย ชูชาติ (2521 : 37) พบว่า ครูมัธยมศึกษาร้อยละ 74.31 สอนตรงกับวิชาเอก หรือวิชาที่ตนถนัด ซึ่งเป็นที่คาดหมายได้ว่า ยังมีครูระดับมัธยมศึกษาอีกจำนวนหนึ่งในปัจจุบัน ที่ไม่ได้สอนตรงตามสาขาวิชาเอกของตน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การศึกษาของเราไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้น ครูที่มีประสิทธิภาพนอกจากจะต้องสอนตรงตามสาขาวิชาเอกแล้ว ยังต้องเตรียมการสอนและขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ (กรมการฝึกหัดครู 2520 : 364) จึงต้องมีเวลามากพอที่จะทำการค้นคว้าเพิ่มเติม

ด้วยเหตุนี้ครูแต่ละคนในหมวดวิชาหนึ่ง ๆ ไม่ควรที่จะมีชั่วโมงสอนมากเกินไป ดังนั้นในแต่ละหมวดวิชา จึงควรมีครูให้พอเพียงกับความต้องการ ไม่น้อยเกินไป แต่ก็ไม่ควรมากเกินไป เพราะจะทำให้เสียงบประมาณของชาติเกินความจำเป็น จากการวิจัยเรื่องการคาดคะเนความต้องการครูในอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ของ วรรณพร วิเชียรวงษ์ (2521 : 136 - 140) ได้ข้อค้นพบว่าความต้องการครูที่แท้จริง กับที่มีจริงไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ปริมาณครูที่มีจริงน้อยกว่าปริมาณที่ควรมี จึงทำให้ขาดแคลนครูบางหมวดวิชา เช่น หมวดพลานามัย แต่ก็ยังมีบางหมวดที่มีครูเกิน เช่น หมวดศิลปปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีครูที่สอนไม่ตรงวุฒิอีกด้วย ดังนั้นการวิเคราะห์ความต้องการครูระดับมัธยมศึกษา จึงมีความสำคัญมาก เพื่อการประมาณจำนวนครูในแต่ละหมวดวิชาในอนาคตได้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาระดับต่อไป

ด้วยเหตุนี้ กรมสามัญศึกษา จึงกำหนดเกณฑ์ที่เหมาะสมให้ครูแต่ละคนสอนประมาณ 16 - 18 คาบ/สัปดาห์ และกำหนดปริมาณครูในแต่ละหมวดวิชา โดยให้คำนวณจากสูตรตามเกณฑ์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2523 (กรมสามัญศึกษา 2523 : 21) ดังนี้

$$\text{ปริมาณครูที่ควรมีในหมวดวิชา} = \frac{\text{จำนวนคาบการเรียนทั้งหมดในหมวดวิชานั้น ๆ / สัปดาห์}}{16}$$

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษานำ กับครูโรงเรียนวัดอินทาราม กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 133 คน เพื่อพิจารณาใน 3 กรณี คือ

1. ปริมาณครูที่ต้องการจริงในแต่ละหมวดวิชา โดยคำนวณจากสูตร

$$\text{ปริมาณครูที่ควรมีในหมวดวิชา} = \frac{\text{จำนวนคาบการเรียนทั้งหมดในหมวดวิชานั้น ๆ ใน 1 สัปดาห์}}{16}$$

2. ปัญหาที่ทำให้ครูสอนไม่ตรงกับวุฒิสถาวิชาเอก

3. กรณีครูขาดในครูเกิน ซึ่งหมายถึง กรณีที่อัตราครูในโรงเรียนมีมากกว่าที่กระทรวงกำหนด แต่ไม่ได้เฉลี่ยทุกสาขาวิชา จึงทำให้ครูบางคนสอนเพียง 6 - 10 คาบ/สัปดาห์ ในขณะที่บางคนสอนถึง 18 - 20 คาบ/สัปดาห์ ซึ่งเกินอัตราที่กระทรวงกำหนดให้ครูแต่ละคนสอนเพียง 16 - 18 คาบ/สัปดาห์ กรณีเช่นนี้ แม้ครูที่สอนจะมีความสามารถมากพอตามความต้องการ คือ สอนตรงวุฒิสถาวิชาเอก แต่มีชั่วโมงสอนมากเกินไป การสอนก็

ดำเนินไปได้ผลไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะครูต้องทำงานหนัก ไม่มีเวลาที่จะเตรียมการสอน และค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (อุ้นฤดี รัตนาคารย์ 2511 : 5)

ผลการศึกษานำของผู้วิจัยปรากฏว่า โดยส่วนรวมแล้ว โรงเรียนวัดอินทาราม มีครูเกินอยู่ 8 คน เมื่อพิจารณาเป็นรายหมวดวิชาพบว่า หมวดวิชาสังคมศึกษามีครูมากที่สุด เป็นจำนวน 5 คน รองลงมาคือ หมวดวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ ศิลปศึกษา-ศิลปปฏิบัติ อุตสาหกรรมศิลป์ และธุรกิจศึกษา ซึ่งมีครูเกินเป็นจำนวน 2, 2, 2, 2, 1 และ 1 คน ตามลำดับ ส่วนหมวดวิชาคหกรรมศาสตร์ พละนามัย ศึกษาคำสั่ง และแนะแนว ยังขาดครูอยู่เป็นจำนวน 3, 2, 1 และ 1 คน ตามลำดับ สำหรับกรณีครูสอนไม่ตรงวุฒิ โดยส่วนรวมแล้วมีถึง 9 คน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายหมวดวิชาพบว่า หมวดวิชา- ศึกษาคำสั่ง และศิลปศึกษา-ศิลปปฏิบัติ มีครูสอนไม่ตรงวุฒิ หมวดวิชาละ 2 คน ในขณะที่ หมวดวิชาสังคมศึกษา, คหกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมศิลป์ ธุรกิจศึกษา และแนะแนว มีครู สอนไม่ตรงวุฒิ หมวดวิชาละ 1 คน เท่านั้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงปริมาณครูที่สอนมากกว่าและน้อยกว่า 16 คาบ/สัปดาห์ พบว่าโดยส่วนรวมแล้ว มีครูที่สอนน้อยกว่า 16 คาบ/สัปดาห์ ถึง 31 คน เมื่อพิจารณาเป็น รายหมวดวิชาพบว่า หมวดวิชาสังคมศึกษามีครูที่สอนน้อยกว่า 16 คาบ/สัปดาห์ เป็นจำนวน มากที่สุดคือ 7 คน รองลงมาคือ หมวดวิชาคณิตศาสตร์, ภาษาไทย, ภาษาต่างประเทศ ธุรกิจศึกษา ศิลปศึกษา-ศิลปปฏิบัติ และอุตสาหกรรมศิลป์ ซึ่งมีเป็นจำนวน 5, 5, 5, 4, 3 และ 2 คน ตามลำดับ สำหรับกรณีสอนมากกว่า 16 คาบ/สัปดาห์ โดยส่วนรวมพบว่ามี เป็นจำนวน 11 คน โดยหมวดวิชาคหกรรมศาสตร์ จำนวน 3 คน ที่สอนมากกว่า 16 คาบ/ สัปดาห์ ส่วนหมวดวิชา ศึกษาคำสั่ง ภาษาต่างประเทศ พละนามัย และแนะแนว มีครู หมวดวิชาละ 2 คน ที่สอนมากกว่า 16 คาบ/สัปดาห์ (รายละเอียดอื่น ๆ เสนอไว้ในภาค- ผนวก)

ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อไปถึงสาเหตุที่ทำให้ครูสอนไม่ตรงวุฒิ หรือสอนมากกว่าหรือน้อยกว่า 16 คาบ/สัปดาห์ โดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ได้ข้อสรุปถึงสาเหตุต่าง ๆ โดยแยก พิจารณา ดังนี้

1. สำหรับกรณีล่อนไม่ตรงวุฒิ มีสาเหตุดังนี้
 - 1.1 ครูที่ขอย้ายมาใหม่ วุฒิไม่ตรงกับความต้องการ ทำให้ต้องล่อนแนะแนว
จำนวน 1 คน
 - 1.2 ความกดดันและความชอบของตน ทำให้ต้องขอไปล่อนวิชาที่ไม่ตรงวุฒิ
จำนวน 3 คน
 - 1.3 ถ้าล่อนตามวุฒิที่สำเร็จ จะมีชั่วโมงล่อนมากเกินไป จำนวน 1 คน
 - 1.4 วิชาที่สำเร็จมาล่อนยาก เช่นวุฒิทางวิทยาศาสตร์ เนื้อหาหนัก และ
มีการทดลองด้วย ซึ่งยากเกินไป จำนวน 2 คน
 - 1.5 มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานไม่ดีนัก จึงต้องขอเปลี่ยนหมวดวิชา
จำนวน 1 คน
 - 1.6 วุฒิที่สำเร็จ เช่น ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตสาขาสังคมสงเคราะห์ ไม่ตรงกับ
วิชาที่มีในโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงทำให้ต้องล่อนวิชาตามวุฒิที่สำเร็จในระดับปริญญาตรี
จำนวน 1 คน
2. สำหรับกรณีล่อนมากกว่า 16 คาบ/สัปดาห์ มีสาเหตุดังนี้
 - 2.1 ครูในหมวดของตนมีน้อย ทำให้ต้องล่อนมากเกินไปกำหนด จำนวน 7 คน
 - 2.2 ครูในหมวดลาศึกษาต่อ จึงต้องเฉลี่ยชั่วโมงล่อน จำนวน 3 คน
3. สำหรับกรณีล่อนน้อยกว่า 16 คาบ/สัปดาห์ มีสาเหตุดังนี้
 - 3.1 ครูในหมวดวิชาของตนมีมาก จึงต้องเฉลี่ย ๆ กันไป ทำให้ชั่วโมง
ล่อนน้อย จำนวน 17 คน
 - 3.2 วิชาที่ตนล่อนมีจำนวนคาบน้อยใน 1 สัปดาห์ เช่นวิชาภาษาไทย
ม. ปลาย มีสัปดาห์ละ 2 คาบ ในแต่ละระดับชั้นมีเพียง 6 ห้อง ดังนั้นครูภาษาไทย ม.4, 5
และ ม.6 จึงมีชั่วโมงล่อนคนละ 12 คาบ/สัปดาห์ เท่านั้น จำนวน 12 คน
 - 3.3 ตนมีสุขภาพไม่ดี ทำให้ล่อนชั่วโมงมาก ๆ ไม่ได้ จำนวน 2 คน

จากการศึกษานำขึ้นว่า ยังมีความต้องการครูเพิ่มขึ้นในบางหมวดวิชา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณพร วิเชียรวงษ์ (2521 : 136 - 140) ที่พบว่าการกระจายอัตราค่าส่งครูยังไม่เหมาะสม นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาครูสอนไม่ตรงวุฒิ และกรณีครูขาดในครูเกินด้วย ซึ่งจะทำให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้ อธิบดีกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงตั้งหลักเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ส่งักตกรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2528 สรุปใจความสำคัญได้ว่า ครูทุกคนในโรงเรียนจะต้องมีชั่วโมงสอนรวมทั้งชั่วโมงกิจกรรม และซ่อมเสริม รวมแล้วไม่น้อยกว่า 18 คาบ/สัปดาห์ ยกเว้นหัวหน้าสถานศึกษา และฝ่ายบริหารไม่ต้องมีชั่วโมงสอน ทั้งนี้อยู่ในดุลพินิจอันสมควรของหัวหน้าสถานศึกษาด้วย แต่หัวหน้าหมวดวิชาต้องมีชั่วโมงสอนไม่ต่ำกว่า 12 คาบ/สัปดาห์ ในขณะที่รองหัวหน้าหมวดวิชา มีชั่วโมงสอนไม่ต่ำกว่า 14 คาบ/สัปดาห์ ถ้าในหมวดวิชาใดสอนเกินกว่าที่กำหนด ให้ปรับอัตราค่าส่งครูในแต่ละแผนการเรียนให้เหมาะสม แต่ไม่ได้รับบุทางแก้ไขอย่างชัดเจนว่า ถ้ามีชั่วโมงสอนน้อยกว่าที่กำหนดแล้วจะต้องทำอย่างไร ด้วยเหตุนี้ แต่ละกลุ่มโรงเรียนจึงจัดประชุมเพื่อให้สนองต่อเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งขึ้น และหารือแก้ไขไว้ 2 กรณี คือ ส่งไปช่วยสอนในหมวดวิชาอื่นที่มีครูไม่พอ หรือตั้งเป็นหัวหน้างานในโรงเรียน เช่น หัวหน้าระดับ หัวหน้าตึก เป็นต้น

การคิดอัตราค่าส่งข้าราชการครูในแต่ละหมวดวิชานั้น เกณฑ์มาตรฐานปี พ.ศ. 2528 (กรมสามัญศึกษา 2528 : 2) ให้พิจารณาโดยคำนวณจากสูตร

$$Y = \frac{N - a}{18}$$

เมื่อ Y = จำนวนครูปฏิบัติการสอนที่ควรมีได้ส่งสุดในหมวดวิชานั้นโดยมิได้
นับรวมหัวหน้าและรองหัวหน้าหมวดวิชาและหัวหน้างาน

N = จำนวนคาบการเรียนทั้งหมดในหมวดวิชานั้น/สัปดาห์

a = คาบการสอนของหัวหน้าและรองหัวหน้าหมวดวิชาและหัวหน้างาน

การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีแก้ไขเช่นนี้ เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ในหมู่ครูทั่วไปว่า อาจแก้ปัญหาครูขาดในบางหมวดวิชาได้ แต่กลับเพิ่มปัญหาครูสอนไม่ตรงวุฒิ ซึ่งก็ทำให้ประสิทธิภาพของการศึกษาต้อลงเช่นกัน การแก้ปัญหาของกรมสามัญศึกษาและกลุ่มโรงเรียนจึงอาจไม่ตรงกับ

สาเหตุที่แท้จริง นอกจากนี้การวิเคราะห์ความต้องการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้สูตรตามเกณฑ์มาตรฐานปี พ.ศ. 2528 นี้ อาจไม่สอดคล้องกับปริมาณนักเรียนที่มีในโรงเรียน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับปริมาณบุคลากรดังนี้

$$\text{จำนวนบุคลากรในโรงเรียน} = \frac{\text{จำนวนนักเรียนทั้งหมดในโรงเรียนนั้น}}{20}$$

$$\text{ดังนั้นปริมาณครูปฏิบัติการสอน} = \text{จำนวนบุคลากร} - \text{จำนวนผู้บริหาร}$$

จากการศึกษานำของผู้วิจัยโดยการสัมภาษณ์คณะครูอาจารย์ทุกท่านมีความเห็นพ้องต้องกันว่า ควรกำหนดคาบการสอนของอาจารย์แต่ละท่านไม่เกินสัปดาห์ละ 16 คาบ นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2523 กรมสามัญศึกษาได้กำหนดเกณฑ์ให้ครูอาจารย์สอนสัปดาห์ละ 16 - 18 คาบ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า สูตรในการคำนวณอัตราค่าจ้างครูควรจะเป็นอัตราค่าจ้างครูที่ควรจะมีได้สูงสุด เพราะตามสภาพความเป็นจริงโดยส่วนรวมพบว่าแต่ละโรงเรียนมีครูเกินความต้องการ ดังนั้นสูตรในการคำนวณควรจะเป็นดังนี้

$$Y = \frac{N}{16}$$

เมื่อ Y = จำนวนครูปฏิบัติการสอนที่ควรมิได้สูงสุดในหมวดวิชานั้น ๆ

N = จำนวนคาบการเรียนทั้งหมดในหมวดวิชานั้น ๆ / สัปดาห์

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์เปรียบเทียบปริมาณครูมัธยมศึกษาที่มีจริงกับที่ควรมิ โดยใช้สูตรในการคำนวณหาอัตราค่าจ้างครูตามเกณฑ์มาตรฐาน ปี พ.ศ. 2528 เปรียบเทียบกับสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามสภาพความเป็นจริง เพื่อหาความเหมาะสมและความสอดคล้องกับปริมาณครูที่มีจริงในปัจจุบัน และศึกษาทั้งครูที่สังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร แต่เนื่องจากโรงเรียนแต่ละขนาดมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านสภาพแวดล้อม สภาพนักเรียน ปัญหาการเรียนการสอน กลไกการบริหารงาน ซึ่งโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีกลไกการบริหารงานที่ซับซ้อนขึ้นกว่า (พรพิมล เรียรไพสิฐ 2526 : 5) ผู้บริหารจึงต้องมีพฤติกรรมการตัดสินใจ และสิ่งการที่แตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก (รังสฤษฎ์ ศิริวิชัย 2525 : 103 - 107) นอกจากนี้

นี้ตามสถิติโรงเรียนมัธยมศึกษาปี 2528 (กรมสามัญศึกษา 2528 : 2 - 10) โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ประมาณร้อยละ 78 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ สำหรับกรณีโรงเรียนที่สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชนขนาดกลาง และขนาดเล็กนั้น ส่วนใหญ่เป็นครูที่ล้นในระดับประถมศึกษามากกว่ามัธยมศึกษา จึงมีปริมาณครูน้อยเกินกว่าที่จะนำมาวิเคราะห์ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่เท่านั้น นอกจากนี้ยังได้ศึกษาสาเหตุที่ทำให้ครูล้นไม่ตรงวุฒิ และครูขาดในครูเกินด้วย เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์ความต้องการครูระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร
2. เปรียบเทียบความต้องการครูระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ระหว่างโรงเรียนที่สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กับโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร
3. ศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดกรณีครูล้นไม่ตรงวุฒิ และครูขาดในครูเกิน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความต้องการครูระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานครนี้ ได้พิจารณาความต้องการครู และปริมาณครูที่แท้จริงเป็นรายหมวดวิชา เพียง 8 หมวดวิชาเท่านั้น คือ หมวดวิชาภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา พละนามัย คหกรรมศาสตร์ และหมวดวิชาศิลปศึกษา-ศิลปปฏิบัติ เนื่องจากเป็นหมวดวิชาที่มีในทุกโรงเรียนอันเป็นตัวอย่างประจำกร สำหรับหมวดวิชาอุตสาหกรรม ธุรกิจศึกษา และแนะแนว มีตรงกันเพียงบางโรงเรียนเท่านั้น โดยเฉพาะโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ไม่เปิดสอนวิชาทั้ง 3 นี้เลย ผู้วิจัยจึงไม่นำมาศึกษาสำหรับการวิจัยนี้

2. ประชากร คือ ครูที่ลื่อนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในโรงเรียน
 รัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งขนาดของโรงเรียนจากจำนวน
 ห้องเรียนเป็นหลัก ตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปี 2522
 กล่าวคือ

โรงเรียนขนาดใหญ่	หมายถึง	โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียนมากกว่า 42 ห้องเรียนขึ้นไป
โรงเรียนขนาดกลาง	หมายถึง	โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียนระหว่าง 27 ถึง 42 ห้องเรียน
โรงเรียนขนาดเล็ก	หมายถึง	โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียนน้อยกว่า 27 ห้องเรียนลงมา

ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้จำแนกครูออกเป็นครูมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ดังนั้นประชากร
 ที่ศึกษา คือ

ก. ครูโรงเรียนรัฐบาลขนาดใหญ่ในสังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา
 ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

ข. ครูโรงเรียนราษฎร์ขนาดใหญ่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา-
 เอกชน ที่มีชั้นการสอนถึงระดับมัธยมศึกษา โดยจะต้อง เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาไม่ต่ำกว่า
 10 ห้องเรียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม รวมถึงการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสาเหตุการลื่อน
 ไม่ตรงวุฒิ หรือลื่อนน้อยหรือมากกว่าที่กระทรวงกำหนด ของตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย
 เป็นคำตอบที่แท้จริง และเชื่อถือได้

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ข้อมูลเบื้องต้น อันได้แก่ ปริมาณครู และจำนวนห้องเรียน ที่ผู้วิจัยได้ไปคัดลอก
 จากกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน อาจคลาดเคลื่อนได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนครูของโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชนของบางโรงเรียน ไม่ได้แจ้งสถิติในปีการศึกษา 2528 ไว้ จึงต้องใช้สถิติของปีการศึกษา 2526 และ 2527 อันอาจเป็นสาเหตุให้ได้ข้อมูลไม่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงในปัจจุบัน ทำให้ผลการวิจัยอาจคลาดเคลื่อนไปบ้าง

คำนิยามเชิงปฏิบัติการที่ใช้ในการวิจัย

ความต้องการครูมัธยมศึกษา

คือ ปริมาณครูมัธยมศึกษาที่ควรมีในแต่ละหมวดวิชา โดยคำนวณจากสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานกรมสามัญศึกษาปี 2528 เปรียบเทียบกับสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความต้องการครูมัธยมศึกษา
ของโรงเรียนกรมสามัญศึกษา

คือ ปริมาณครูมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลที่ควรมีในแต่ละหมวดวิชา โดยคำนวณจากสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานกรมสามัญศึกษาปี 2528 เปรียบเทียบกับสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความต้องการครูมัธยมศึกษา
ของโรงเรียนราษฎร์

คือ ปริมาณครูมัธยมศึกษาของโรงเรียนราษฎร์ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยคำนวณจากสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานกรมสามัญศึกษาปี 2528 เปรียบเทียบกับสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

สูตรตามเกณฑ์มาตรฐานปี 2528 คือ

คือ สูตรที่คำนวณอัตราค่าส่งครูในแต่ละหมวดวิชา โดยมีสูตรดังนี้ $Y = \frac{N-a}{18}$ เมื่อ $Y =$ จำนวนครูปฏิบัติการสอนที่ควรมีได้สูงสุดหมวดวิชา โดยมีได้นับรวมหัวหน้าและรองหัวหน้าหมวดวิชาและหัวหน้างาน

N = จำนวนคาบการล่องทั้งหมด ใน
หมวดวิชานั้น ๆ / สัปดาห์

a = คาบการล่องของหัวหน้าหมวด,
รองหัวหน้าหมวดวิชา และ
หัวหน้างาน

สูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

คือ สูตรที่คำนวณอัตราค่าส่งครูในแต่ละ
หมวดวิชาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัย
ข้อมูลจากการศึกษานำ และจากคาบ
การล่องซึ่งเป็นเกณฑ์กำหนดให้ครูอาจารย์
ล่อง 16 - 18 คาบ/สัปดาห์ จึงมีสูตร
ดังนี้
$$Y = \frac{N}{16}$$

เมื่อ Y = จำนวนครูปฏิบัติการล่องที่ควร
มีได้สูงสุดหมวดวิชานั้น

N = จำนวนคาบการเรียนทั้งหมด
ในหมวดวิชานั้น ๆ / สัปดาห์

ปริมาณครูที่มีจริง

คือ ปริมาณครูที่มีจริงในแต่ละหมวดวิชาขณะ
นั้น และปฏิบัติการล่องจริง

ครู

คือ ครูที่ล่องระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือ
ตอนปลาย หรือทั้งมัธยมศึกษาตอนต้น
และตอนปลาย ที่สังกัดกองการมัธยม-
ศึกษา กรมสามัญศึกษา หรือสังกัดสำนัก-
งานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
กระทรวงศึกษาธิการ

วุฒิ

คือ วุฒิส่งสุดที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับ

ครูที่ล่องไม่ตรงวุฒิ

คือ ครูที่ล่องไม่ตรงกับวุฒิส่งสุดตามลำขาวิชา
เอกที่ตนได้ศึกษา

จำนวนคาบในแต่ละรายวิชา	คือ จำนวนชั่วโมงสอนของวิชานั้น ๆ ใน 1 สัปดาห์
ครูขาดในครูเกิน	คือ กรณีที่อัตราค่าจ้างครูในโรงเรียนมีมากกว่าที่กระทรวงกำหนด แต่กลับปรากฏว่า ในบางหมวดวิชาครูไม่พอกับความต้องการ
จำนวนชั่วโมงสอนที่กระทรวงกำหนด	คือ ชั่วโมงสอนของครูแต่ละคน ซึ่งรวมแล้วประมาณ 18 คาบ/สัปดาห์
หมวดวิชา	คือ สาขาวิชาของครูผู้สอนในโรงเรียน ซึ่งในที่นี้แบ่งเป็น 8 หมวด คือ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พลานามัย คหกรรมศาสตร์ และศิลปศึกษา-ศิลปปฏิบัติ
หน้าที่พิเศษที่นอกเหนือจากการสอน	คือ หน้าที่บริหาร ปกครอง การเงิน จรรยา วัสดุและประเมินผล พิสูจน์ และโสตทัศนศึกษา
ผู้บริหาร	คือ ผู้อำนวยการ และผู้ช่วยผู้อำนวยการ ในโรงเรียนรัฐบาล, อาจารย์ใหญ่ ในโรงเรียนราษฎร์
โรงเรียนรัฐบาล	คือ โรงเรียนที่สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
โรงเรียนราษฎร์	คือ โรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนขนาดใหญ่

คือ โรงเรียนรัฐบาล หรือโรงเรียนราษฎร์
ที่มีจำนวนห้องเรียนมากกว่า 42 ห้อง-
เรียนขึ้นไป

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบปริมาณครูที่ต้องการอย่างแท้จริงในแต่ละหมวดวิชาของโรงเรียนขนาดใหญ่ และหาทางแก้ไขให้มีครูพอเพียงกับความต้องการอย่างแท้จริง
2. ได้แนวทางของปัญหาที่ทำให้ครูสอนไม่ตรงวุฒิ และกรณีครูขาดในครูเกินด้วย เพื่อวางแผนแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้อง
3. ได้สูตรการคำนวณหาอัตราค่าส่งครูที่ควรมีในแต่ละหมวดวิชา อย่างเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง